

виткових замкнень в обмотке статора // *Электричество*. 1975. № 4. С.12–16. 9. Нейман Л.Р., Калантаров Т.Л. *Теоретические основы электротехники в трех частях. Ч.2. Теория цепей переменного тока: Учеб. для вузов*. М., 1959. 10. Градштейн И.С., Рыжик И.М. *Таблицы интегралов, сум, рядов и производений*. М., 1971. 11. Корн Т., Корн Г. *Справочник по математике для научных работников и инженеров*. М., 1970.

УДК 621.311:621.313.3

Копчак Б.Л., Шуфлат А.Р.
ДУ “Львівська політехніка”, кафедра ЕАП,
“Львівенергоналадка”

ДОСЛІДЖЕННЯ І ВИБІР РАЦІОНАЛЬНОГО РЕЖИМУ ПІДМИКАННЯ АСИНХРОННОГО ГЕНЕРАТОРА ВІТРОЕНЕРГЕТИЧНОЇ УСТАНОВКИ ДО МЕРЕЖІ

© Копчак Б.Л., Шуфлат А.Р., 2000

Розроблено математичну модель вітроенергетичної установки, за допомогою якої вибрано раціональний режим підмикання асинхронного генератора до мережі при обмеженні пускового струму на заданому рівні.

Діапазон одиничної потужності сучасних вітроенергетичних установок (ВЕУ) надзвичайно широкий 0,2...4000 кВт. Характеристики і техніко-економічні показники ВЕУ значно відрізняються залежно від:

- розрахункової потужності;
- діапазону швидкості повітряного потоку;
- типу вітродвигуна і принципу керування ним;
- типу електричного генератора (ЕГ), системи його збудження і керування;
- режиму роботи і характеру навантаження електроустановок.

На підставі статистичних даних основу сучасної вітроенергетики становлять ВЕУ, які працюють паралельно з енергосистемою [1]. У цих умовах, оскільки значення напруги на затискачах ЕГ і його електрична частота задаються мережею, можна суттєво понизити вимоги до керованості ЕГ. Тобто вибір ЕГ здійснити за такими критеріями: високою надійністю і економічністю, мінімальними габаритами і масою, мінімальною вартістю виробництва і експлуатації. Таким ЕГ є асинхронний генератор (АГ) з короткозамкненим ротором. В Україні об'єднанням “Південмаш” виготовляються і успішно експлуатуються (зокрема в районі Східниця, Львівська область) ВЕУ з вітротурбіною типу USW56-100 і асинхронним генератором типу АГВ280М40М2, потужністю 107,5 кВт. Підмикання АГ до мережі здійснюється в момент досягнення ним швидкості, близької до синхронної, а його збудження відбувається за рахунок споживання реактивної енергії з мережі.

Важким для ВЕУ є режим, коли швидкість вітру наближається до нижньої допустимої межі (≈ 5 м/с). При цьому відбуваються часті вмикання і вимикання АГ, що призводить до зростання втрат, прискорення зношування АГ і комутаційної апаратури, а також до просідання напруги в мережі 380 В. Тобто виникає необхідність розв'язання таких задач:

1. Вибору частоти обертання ротора АГ в момент підмикання, при якій забезпечуються мінімальні втрати енергії і мінімальний час перехідного процесу.
2. Обмеження викиду струму в статорі АГ в момент підмикання, тобто забезпечення “м'якого” його пуску.

Авторами запропоновано такий шлях розв'язання цих задач. Для обмеження викидів струму в обмотках статора АГ, в момент його підмикання, в схему передбачено ввести додаткові дроселі ДР. Дроселі ДР шунтуються після завершення збудження АГ за допомогою електронних ключів К. Вибір значення індуктивності ДР, часу їх вмикання, а також частоти обертання ротора АГ у момент підмикання здійснити за допомогою цифрового моделювання.

Математична модель ВЕУ (рис.1) розроблена на основі паспортних даних АГ і мережі, використовуючи теорію моделювання електромеханічних систем [2]. Ця теорія дає змогу врахувати насиченість магнітопроводів електричних машин і апаратів, несиметрію фазних напруг і забезпечує високий ступінь адекватності моделі реальним установкам. Структурна схема моделі показана на рис.1 і представлена як з'єднання багатополісників: дванадцятиполісника (асинхронний генератор АГ), шестиполісника (МЕРЕЖА) і трьох двополісників (дроселі ДР).

Загальний алгоритм побудови математичної моделі електромеханічної системи описаний в [2].

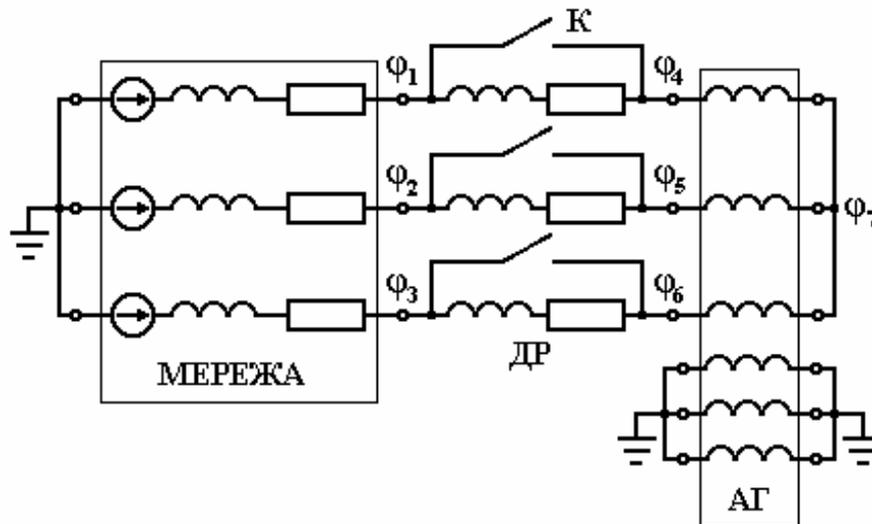

Рис.1. Структурна схема моделі.

Кожний електричний багатополісник описується вузловим зовнішнім рівнянням

$$\vec{p} \vec{i}_e + \vec{G}_e \vec{\varphi}_e + \vec{C}_e = 0, \quad (1)$$

де $\vec{i}_e$ – вектор струмів зовнішніх віток елемента; $\vec{\varphi}_e$ – вектор потенціалів зовнішніх вузлів елемента; $\overset{\vee}{G}_e$ – матриця коефіцієнтів перед потенціалами; $\vec{C}_e$ – вектор вільних членів; $p = d/dt$ – оператор диференціювання за часом.

Електричні багатополосники з'єднуються між собою у вузлах системи. Зв'язок між потенціалами зовнішніх вузлів елемента-багатополосника і потенціалами незалежних вузлів системи встановлюється рівнянням

$$\vec{\varphi}_j = \overset{\vee}{\Pi}_{\varphi j} \vec{\varphi}_c, \quad j = (\text{МЕРЕЖА, ДР, АГ}); \quad (2)$$

де $\vec{\varphi}_c = (\varphi_1, \dots, \varphi_7)_t$ – вектор потенціалів незалежних вузлів системи; $\overset{\vee}{\Pi}_j$ – матриця під'єднання, яка описує математичну схему під'єднання зовнішніх віток j-го структурного елемента до незалежних вузлів системи.

Згідно з першим законом Кірхгофа запишемо

$$\sum_{j=\text{МЕРЕЖА, ДР, АГ}} \overset{\vee}{\Pi}_j \cdot \vec{i}_j = 0, \quad (3)$$

або

$$\sum_{j=\text{МЕРЕЖА, ДР, АГ}} \overset{\vee}{\Pi}_j \cdot \vec{p}i_j = 0. \quad (4)$$

Підставивши рівняння (2) в (1) визначимо вектор $\vec{p}i_j$, після підстановки якого в рівняння (4) отримаємо рівняння для визначення вектора $\vec{\varphi}_c$

$$\sum_{j=\text{МЕРЕЖА, ДР, АГ}} \overset{\vee}{\Pi}_j \cdot \overset{\vee}{G}_j \cdot \overset{\vee}{\Pi}_{\varphi j} \cdot \vec{\varphi}_c + \sum_{j=\text{МЕРЕЖА, ДР, АГ}} \overset{\vee}{\Pi}_j \cdot \vec{C}_j = 0, \quad (5)$$

або

$$\overset{\vee}{G}_c \cdot \vec{\varphi}_c = \vec{C}_c; \quad (6)$$

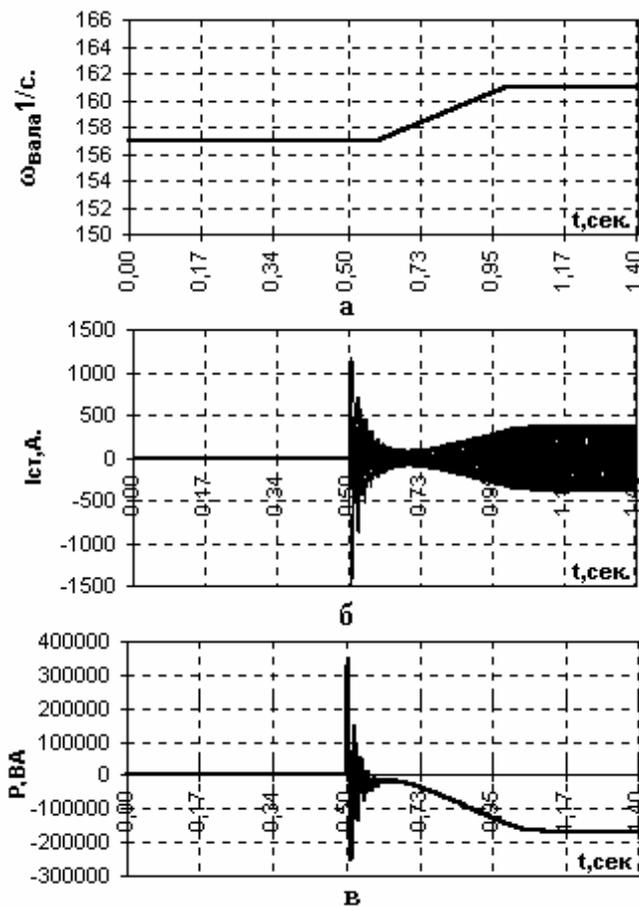
де

$$\vec{G}_c = \sum_{j=\text{МЕРЕЖА, ДР, АГ}} \overset{\vee}{\Pi}_j \cdot \overset{\vee}{G}_j \cdot \overset{\vee}{\Pi}_{\varphi j}; \quad \vec{C}_c = \sum_{j=\text{МЕРЕЖА, ДР, АГ}} \overset{\vee}{\Pi}_j \cdot \vec{C}_j \quad (7)$$

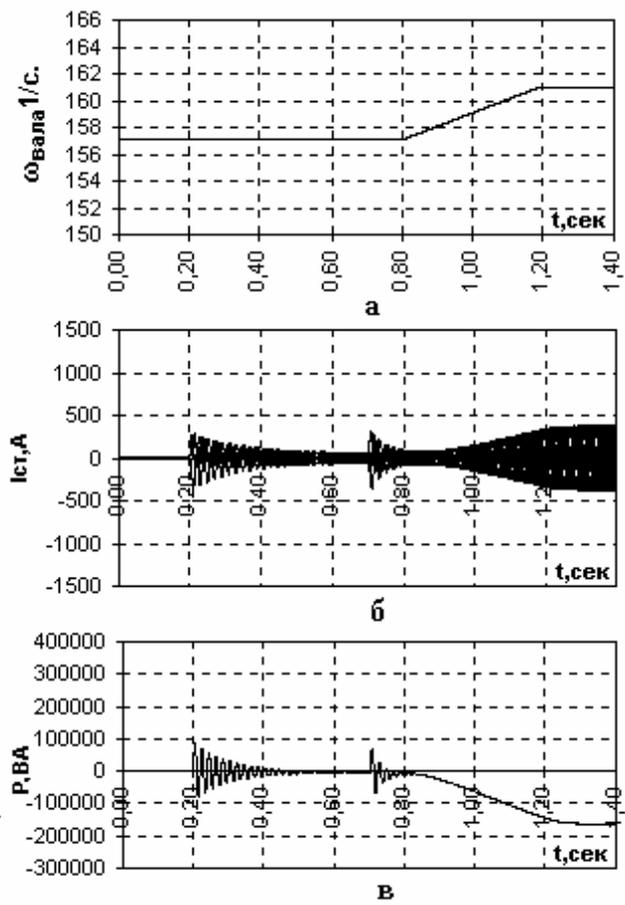
Розв'язком диференціальних рівнянь вигляду (1) для кожного структурного елемента є числове значення вектора $\vec{u} = (\vec{i}_{\text{МЕРЕЖА}}, \vec{i}_{\text{ДР}}, \vec{i}_{\text{АГ}})$ на кожному кроці інтегрування.

Розроблена математична модель дозволила провести дослідження системи “асинхронний генератор – мережа” в різних режимах роботи.

У результаті дослідження виявлено, що раціональний режим підмикання АГ до мережі забезпечується при частоті обертання АГ, яка дорівнює синхронній ($\omega_{\text{СИНХР}} = 157,08$ 1/с). На рис.2,а,б,в показані часові діаграми швидкості АГ (ω), струму в статорі ($I_{\text{СТ}}$) і миттєвого значення потужності (S) в режимі підмикання АГ до мережі при синхронній швидкості вала АГ ($\omega_{\text{СИНХР}}$), з подальшим наростанням швидкості обертання АГ (ДР – відсутні).

Рис.2. Підмикання АГ до мережі при початковій швидкості $\omega_{\text{СИНХР}}=157,08$ рад./с:
 а – діаграма зміни швидкості ($\omega_{\text{ВАЛА}}$);
 б – діаграма зміни струму статора АГ ($I_{\text{СТ}}$);
 в – діаграма миттєвого значення потужності АГ (P).

Рис.3. Підмикання АГ до мережі при наявності ДР (момент вмикання ДР $t=0,2$ с, а вимикання – $t=0,7$ с), при початковій швидкості $\omega_{\text{СИНХР}}=157,08$ рад./с:
 а – діаграма зміни швидкості ($\omega_{\text{ВАЛА}}$);
 б – діаграма зміни струму статора АГ ($I_{\text{СТ}}$);
 в – діаграма миттєвого значення потужності АГ (P).

На рис.3,а,б,в зображені часові діаграми підмикання АГ до мережі при синхронній швидкості вала АГ ($\omega_{\text{СИНХР}}$) аналогічно, як на рис.2 при введенні ДР. Вибір значення індуктивності ДР, а також часу їх підмикання проведено з умови обмеження викиду пускового струму, а також викиду струму в момент шунтування ДР ключами К на рівні номінального.

Висновки

1. При підмиканні АГ до мережі виникає викид струму в обмотці статора, амплітуда якого значно перевищує номінальне значення (в 5-6 разів) і не залежить від швидкості привідного вала $\omega_{\text{ВАЛА}}$.

2. Більш раціональним для підмикання АГ до мережі є режим, коли швидкість його вала дорівнює або є дещо вищою від синхронної, тому що АГ не переходить у режим двигуна і не споживає енергії з мережі. Крім цього зменшується час перехідного процесу.

3. Встановлено, що для обмеження викиду пускового струму в колі статора АГ на рівні номінального необхідно ввімкнути ДР з індуктивністю $L_{др} = 4$ мГн.

4. При шунтуванні дроселів ДР спостерігається викид струму, причому амплітуда його зростає, якщо шунтування відбувається при швидкості, яка відрізняється від синхронної.

5. Результати моделювання збігаються з дослідженнями, проведеними безпосередньо на ВЕУ і тому розроблену модель можна використовувати для дослідження різних режимів роботи ВЕУ такого типу.

1. Шидловский А.К., Лиценко А.И., Резцов В.Ф. и др. Проблемы преобразования энергии ветроэнергетических установок // Техническая электродинамика. 1993. № 3. С.41–45.
2. Плахтина Е. Г. Математическое моделирование электромашино – вентиляных систем. Львов, 1986.

УДК 621.3.019.3(075)

Лазько О.В.

ДУ “Львівська політехніка”, кафедра ТРР

КОМПОЗИЦІЇ ПОЧАТКОВИХ РОЗПОДІЛІВ ПАРАМЕТРІВ РЕП І РОЗПОДІЛІВ ЇХ ВІДХИЛЕНЬ ПІД ЧАС ЕКСПЛУАТАЦІЇ

© Лазько О.В., 2000

У статті наведено композиції початкових розподілів параметрів РЕП та їх відхилень під час експлуатації. Розглянуто композиції нормального, обмеженого нормального, рівномірного та аномального законів.

Кожен технічний об'єкт характеризується множиною визначальних параметрів, що є мірилом його якості. Процеси зміни визначальних параметрів в загальному випадку є випадковими і нестационарними [1, 3]. Це пов'язано з різноманітними явищами в матеріалах під впливом комплексу дестабілізуючих чинників. Випадковий процес зміни параметрів РЕП прийнято розглядати як адитивні функції [3].

$$x(t) = \eta(t) + \zeta(t) + \varepsilon(t),$$

де $x(t)$ – випадкова функція зміни параметра під час експлуатації; $\eta(t)$ – напіввипадковий процес незворотних змін параметра; $\zeta(t)$ і $\varepsilon(t)$ – стаціонарні або нестационарні випадкові процеси.

Напіввипадковий процес незворотних змін параметра $\eta(t)$ розглядається у вигляді

$$\eta(t) = x_0 + \int_0^t B(\tau) d\tau,$$

де x_0 – початкове значення параметра, з яким виріб виходить із заводу-виробника; $B(\tau)$ – напіввипадковий процес зміни швидкості повільного дрейфу параметра.